

BIZALOM

Havonta kétszer megjelenő szemle,

a világ folyásáról és az ember alkotásairól.

20. szám.

XIV. évfolyam.

1943. október 15.

Emlékezzünk meg halottainkról.

November másodika a halottak napja, november hava a halottak hónapja. Emlékezzünk meg halottainkról, akik szerettek bennünket, — a mai idők hőseiért és áldozataiért, akik érettünk haltak meg — s ellenségeinkről, kik úgy lépték át a halál kapuját, hogy irántunk nem viseltettek jó szívet és azokról, akiket mi bántottunk meg. Bocsássunk meg, kérjünk bocsánatot, hálálkodjunk és áldjunk. A halott a kimondott szót nem hallja, de érzi, amit mi érzünk... Ne felejtjük őket el, ne hagyjuk őket szeretetnélküli magányban. Mi tudjuk, milyen keserves az elhagyatottság.

A vasárnap megszentelése a középkorban.

Veitli Lajos egyetemi tanár alapos történelmi kutatásai alapján érdekes dolgokat mond el arról, hogy hogyan szentelte meg a vasárnapot a középkor.

*

A vasárnap a második ezredév első századában lett kiemelkedő napja a keresztény közéletnek. Ezt a napot is — szombat estétől hétfő reggelig — az „istenbéke,“ a Treuga Dei számára foglalták le. E két időpont között nyugodnia kellett minden ökölnök.

A vasárnap megszentelésének középpontjában a plébániai szentmise állott. Nem engedték meg, hogy valaki idegen egyházközség templomában hallgasson szentmisét. Az volt a szokás, hogy a szentmisén mindenki éhgyomorral legyen jelen. Az akkori keresztények még át tudták érezni, hogy a pap-

pal együtt ők is bemutatói a szentmisének; azért illőnek tartották, hogy miként a pap, ők is éhgyomorral vegyenek részt rajta.

Ebben az időben alakul ki a szokás, hogy a férfiak és a nők külön helyet kapnak a templomban. A trienti zsinat később az egész Egyház számára előírja ezt a dicséretes szokást.

A szentmisén kívül a vasárnap megszenteléséhez tartozott a délutáni „vesperás“ is. Nem ismerte azonban a középkor a mi egyéb vasárnapi ájtatosságainkat. Ezek akkor csak mint a magánélet ájtatosságai voltak ismeretesek. A vasárnapi főistentiszteletek s a szentbeszédet reggel öt és hat óra között tartották meg. Ehhez kellett alkalmazkodnia a társadalmi osztályok életrendjének. A vasárnapi béke megóvása érdekében ezen a napon lezárták a városok kapuit. A szentmise ideje alatt tilos volt a korcsmákat nyitva tartani.

Angolország és Portugália.

Milyen kötelékek fűzik össze Nagy-Britanniát és Portugáliát? A kérdést időszerűvé tette az Azóri szigetekre vonatkozó, most nyilvánosságra hozott angol-portugál egyezmény, mely szerint a portugálok átadták használatra Angliának és Amerikának az Atlanti Óceánban fekvő Azóri szigetcsoportot hadiflotta támaszul. A jelek arra vallanak, hogy a két ország között egyre szorosabb katonai kapcsolatok szövődnek s mind közelebb húzódik Portugáliához az új világháború vihára.

Portugália Spanyolországgal geopolitikailag egységes területet alkot, de szomszédjával szemben századokon át meg tudta őrizni függetlenségét. Az újkor történetében nagy, sőt világra szóló szere-

pet játszott: Spanyolországgal hatalmas gyarmatbirodalomra nőtt s elsőnek hatolt be a mesés Indiába, ahonnan az angolok később kiszorították. Fényes hatalmi állását azonban lassankint elvesztette. Népe ugyanúgy mint a spanyol, nem választotta azt a munkás életformát, mint az északi népek. Hollandia, majd Anglia fokozatosan felülkerekedtek és Portugália gyarmatbirodalmának nagy részét, — löztük az Európával egyenlő nagyságú Braziliát is — elvesztette. A XVII. század elején megszűnt a spanyol-portugál perszonál-unió és akkor az ország Angliával került függő viszonyba. Baráti kapcsolatai Erzsébet angol királynőig nyúlnak vissza; 1703-ban szövetség jött létre közöttük, ez a szövetség azonban nem két egyenlő erejű és rangú ország szövetségi viszonyát, hanem a protektorátus egy nemét jelentette.

Angolország céljai világosak: az Afrikába és Indiába vivő út — a Szezi-csatorna megnyitása előtt — a portugál partok mentén vitt keresztül. A messze jövőbe tekintő angol gyarmatosító politika úgy látta, hogy szüksége van partokra és támaszpontokra a Földközi-tenger és az afrikai partok közelében. Az utrecht-rastatti békében ezért szerezte meg Gibraltárt. A század végén fontos kereskedelmi szerződést kötött Portugáliával; — ez az első mai értelemben vett kereskedelmi szerződés, melyet a gazdaságtörténet ismer. Portugália átengedte egész börtermését Angolországnak, az viszont iparcikket s főleg szövetárakat adott cserébe. Angolország nem vette le többé kezét a kis országról, amely politikailag s gazdaságilag folyton gyengült, mialatt ő gazdagodott és erősödött, végre a földkerekség legnagyobb kiterjedésű világbirodalmává lett a Victoria-korszakban. Az 1820-i véres forradalmat az angolok nyomták el, noha a liberálisok csinálták. Angol helytartó ült be Lisszabonba s a szabadelvűek felkelését leverte. 1820 tól 1926-ig — az utolsó forradalomig — 42 forradalomnak volt színhelye Portugália. Nagyterjedésű gyarmatbirodalmából ami megmaradt, azt Angolország támogatásával tartotta meg.

A napoleoni háború alatt bebizonyosodott, mennyire fontos Angolországra nézve politikailag és hadászatiilag is Portugália. Az országot a császárság első éveiben Napoleon szállta meg, de nemsokára a tilsiti béke után angol csapatok szálltak partra Lisszabonban. Innen behatolva Spanyolországba Napoleon győzhetetlennek hitt hadseregén az első győzelmet aratták. A XIX. század folyamán az angol-portugál barátság és szövetség elmélyült és Portugália Nagy-Britanniának jóformán hűbértartója lett. Kétségkívül sokat köszönhetett Angolországnak. A hatalmas Britbirodalom gyám-sága alatt az életstílus ugyanolyan volt, mintha a régi gazdag gyarmatbirodalom maradt volna. Az 1914-i világháborúba Portugália rögtön beavatkozott, átengedte Angliának egész kereskedelmi flottáját és augusztus 7-én a központi hatalmaknak megüzente a háborút. Kisebb portugál csapattestek meg is jelentek a nyugati hadszíntéren, de mint Haig angol fővezér emlékirataiból tudjuk, ezeknek a csapatoknak kevés hasznát vették.

Az Azórok.

„Azór“ portugál szó és héját jelent. Amikor a portugálok a szigeteket birtokukba vették, valamennyi lakatlan volt, csak fák és madarak voltak a lakosaik. De sok fa és sok madár. Különösen héja. Ezért is nevezték el őket Héja-szigeteknek.

Kilenc sziget: kilenc ékkő az óceán kék foglalatában. Úgy a szigetek, mint a közöttük elszórt sziklamorzsák négyezer méteres mélységből mártják fel a fejüket. Albert monacói fejedelem, a mélyvizek híres rajongója méltán sorolta őket a föld legragyogóbb szépségei közé.

Körülbelül harmadán fekszenek a Lisszabon és New-York között meghúzott egyenesnek. A csoport legkeletibb szigete 1380 kilométernyire van a Cabo da Rocától, Portugáliának és egyben Európának legnyugatibb pontjától.

A vulkánikus erők három csoportba dobálták széjjel a kilenc szigetet. Az Európához legközelebb eső csoportnak két tagja van: Santa Maria és Sao Miguel. A középső csoport szigeteit Terceira, Graciosa, Sao Jorge, Pico és Fayal, az Amerika felé kacsintgató csoportját Flores és Corvo néven tartja nyilván a földrajztudomány.

Szigetek és szirtek összesen 2393 négyzetkilométernyi területet vesznek el a nagy atlanti víztükréből. A szirtek kopaszok, növénytelenek, legfeljebb arra jók, hogy a hullámok eljátszódozzanak velük, hogy a sirályok megpihenjenek rajtuk.

Kétszázhuszmillió narancs.

Jég? A hegyek magasán nem olyan ritkaság, mint a kék Mauritius, de az alacsonyabb fekvésű helyeken csak a frigidairekből ismerik. Noha a szigetecsoport és az anyaország a szélességnek csaknem ugyanazon foka alatt fekszenek, a Héja-szigetek éghajlata egészen más, mint a kontinentális Portugáliáé. Ezt az eltérést egyrészt az Azórok inzuláris jellege magyarázza meg, másrészt a Golf-áram meleg vizei, továbbá az, hogy a szigetek a passzátszelek és az ellenpasszátok határán helyezkednek el. Az Azórok nem ismerik a száraz és forró portugál nyarakat, éghajlatuk egyenletesen enyhe és egészséges.

A Héja-szigeteken a kertészeti árjegyzékek minden virágát és veteményét megtalálod. Az elporladt láva és a vulkánikus hamu a talajt olyan termékennyé tették, hogy a boldog benszülőttek két, néha három termést is kicsiklandoznak belőle.

Eladnivalóik közül a narancs és az ananász, a banán és a cukorrépa, a korai főzelékek és az olaj a kiviteli-lista első helyezettjei. Az egykor oly virágzó börtermelést tönkretette a filoksza és a lisztharmit. A narancs karrierjét, amely gyümölcsből évi 220 millió darabot vittek ki évenként Angliába, egy különös betegség, a „lagrima“ támadta meg, de a küzdelemből nem a lagrima került ki győztesen. Mi van még? Tea és dohány, batate és cukornád, gabona és kukorica. A kukorica a lakosság legfőbb tápláléka. Külön dalt kellene dalolni róla, milyen kimagaslóan nagy szerepet játszik az életükben.

Az Azórok sok kövérfüvű rétje megannyi „terülj asztalkám“-ja a róluk lakomázó állatoknak, amelyek között egy törpe, a mi borjúnkhoz hasonló nagyságú marhafajta a sztár.

A szigetek vulkanikus eredetét a sok meleg gyógyforrás is elárulja. Ezt az eredetet bizonyítják a vízzel megtelt krátertölcsérek, az úgynevezett „caldera“-k, amelyek tengerszemekként csillognak a hegyek magasan. A tengeralatti földrengések is a föld nyugtalanóságának koronatanui. A gyógyforrások valósággal bujócskát játszanak az elkinzott talajban, hol felbuknak, hol eltűnnek. De ha eltűnnek is, nem olyan leleményesek, hogy ne lenne könnyű megtalálni őket.

Európa előőrsei.

Egy amerikai író: Harriet Chalmers keresztelte el az Azórokat ilyen szerencsésen. Mert a szigetek valóban Európa előőrsei, ott állnak őrt az óvilág kapujában. A szigetcsoport nem gyarmat, politikailag is, közigazgatásilag is az anyaország-hoz tartozik. Tartománya Portugáliának, akárcsak az Atlanti-óceán másik csodája: Madeira.

Nagyszerű flottatámaszpont. Ponta Delgada mesterséges kikötőjének az első világháborúban is *igen jó hasznát vette az amerikai Navy. Repülőbázisnak is eszményi.* A kikötőből felszálló hidroplánok, a repülőtereiről elinduló szárazföldi repülőgépek az óceánnak igen nagy és igen érdekes területeit ellenőrizhetik.

Ez a kilenc sziget egy darab vízbelökött Portugália. Lakosaik portugálul beszélnek, portugál erkölcsök és szokások szerint élnek, még a házaik architektúrája és belső beosztása is a la portugaise. Vitézek és vallásosak, akárcsak az anyaország portugáljai, ügyes halászok és vakmerő navigátorok. Apró és törékeny járműveiken ugyanolyan rettenthetetlenül szembeszállnak a bálnavadászat veszedelmeivel, mint ahogyan a régi portugál hajósok elmerészkedtek Indiába és a messzi kínai tengerekre. Pedig a vérükbe sok idegen vércsepp vegyült: mórok és négerék, zsidók és mulattok vére. És flamand vér is, mert valamikor flamandok is éltek a szigetekeken, akiknek emlékét a Flámand-szigetek, „léhas Flamangas“ elnevezés is visszaidézi. De a különböző fajták az idők folyamán felszívódtak és etnológus legyen a talpán, aki a lassankint kialakult keverékfajban a régi elemeket fölismeri.

A Héja-szigetek földje ugyanolyan portugál föld, akárcsak Guimaraesnek, a portugál nemzet bölcsőjének földje.

A szépségkirálynő és a többiek.

Santa Maria volt az első sziget, amelyet a portugál Cabral 1432-ben felfedezett. Minígy hatvan esztendővel később, 1493 februárjában a Nina, az Újvilágból visszatérő Columbus egyik hajója is horgonyt vetett a sziget előtt, amelyet Columbus Atlantisnak, az elsüllyedt földrész maradványának tartott.

A Héja-szigetek között Sao Miguel a szépségkirálynő. Hegyeinek, völgyeinek, tavainak szépsége semmivel nem marad el a svájci tájak szép-

sége mögött. De a tenger, a partok meredek, fekete sziklái és a tűzhányótölcsérek uj, Svájcban ismeretlen színeket raknak fel a szigetek palettájára.

Sao Miguelen van a szigetcsoport fővárosa, a 20.000 lakosú Ponta Delgada, amely a régi és festői Angra da Heroísmo örököse. Ponta Delgada környékén úton-útfélen lávadarabokból felrakott magas kerítésekkel találkozol. Mire jök ezek a komorszínű barrikádok? Ma már semmire. Valamikor a sziget nagyszerű szőlőit és narancsfáit védték a viharos erősségű passzátszelek ellen. Sao Miguel most szőlő és narancs helyett inkább ananászt termel. Nemcsak az anyaországot, jóformán egész Európát ellátja vele. Ez az illatos gyümölcs, „a gyümölcsök királynője,“ ahogyan hívják a sziget jólétének fő forrása. Sao Miguel nem alaptalanul nevezik „ananász-sziget“-nek. Bármerre jársz is, mindenütt ott látod az ananász óvodáját és iskoláját: a klcsi és nagy üvegházakat. Ezeknek a „nevelőintézetek“-nek ferde tetőtűt fehérre mázolják, hogy a rájuk tűző nap erejét megszelídítsék.

Sao Miguel másik jellegzetes növénye a tea. A fekete és zöld tea, amely itt is orientális nevét, a „cha“-t hordja, a portugálok távolkeleti gyarmatáról Macaóról vándorolt be a szigetre. A *tea-cserje kényes növény, csinján kell vele bánni, akárcsak a koraszülöttel.* Az első ültetvényesek Kinából hozattak „professzorokat,“ akik munkásaikat a teatermelés misztériumaiba beavatták. Ma már egyetlen kuli sincsen a szigeten. A zsinór-egyenesen kiültetett törpe cserjékre Sao Miguel lakói vigyáznak.

A Furnas már régen nyugdíjban van. Kráterc a ponta delgadaiak kedvelt kirándulóhelye. A sziklák magasan fenyők ágaskodnak a békés, idillikus völgyben csak a kénforrások fehér gőze árulja el, hogy a föld gyomra még ma sem olyan nyugodt, mint aminőnek pazar, smaragdzöld selyemruhája hirdeti. A Furnas-völgyben huszonhárom különféle ásványvíz és gyógyvíz buggyan ki a földből. Az egyik katlant, amely kénzagú gőzt lehel ki és forró iszapot köpköd, „a pokol szájá“-nak hívják.

„Maradjatok a földnél, amelyért véreztetek!“

Ezüstkalászos gazdává avattak 48 sebesült hőst.

A margitszigeti hönvéd sebészeti kórház második gazdasági tanfolyamának ünnepélyes záróvizsgáján nyolc tisztet és negyven honvédet ezüstkalászos gazdává avattak. Az ünnepség minden szavát, minden mozzanatát idéznünk kellene, hogy képet adjunk arról, mennyi szeretet, lelkesedés kellett a kórház és a tanfolyam vezetősége, mennyi megható szorgalom a sebesült katonák részéről, míg odáig jutottak, hogy ezüstkalászos gazdák lettek.

A harctérről hazatérve sokan talán csüggedten, reménytelenül várták, hogyan fognak félkézzel, féllábbal visszatérni a polgári életbe, hogyan találják meg újra helyüket a nemzet dolgozó tagjai között. Amikor a gondos gyógykezelés során any-

nyira felépültek, hogy munkájuk újrafelvételére gondolhattak, a kórház vezetősége a honvédelmi és a földművelésügyi minisztérium támogatásával háromhónapos gazdasági tanfolyamot rendezett az önként jelentkezők számára.

Sajgó Győző ezredes kórházparancsnok és dr. Urbányi Jenő orvosnagy mindent megtettek, hogy a sebesültek a kórházi ápolás mellett zavartalanul folytathassák gazdasági tanulmányaikat. Dr. Vass András főhadnagy, tanfolyamvezető naponta délután foglalkozott a sebesültekkel és rövid három hónap alatt olyan alapos szaktudással látta el őket, hogy valamennyien kifogástalanul vizsgáltak és kivétel nélkül megérdemelték az ezüstkalászos gazda oklevelét és díszjelvényét.

A földművelésügyi minisztérium képviselőiben Gullner Elemér m. kir. gazdasági főfelügyelő vezette a vizsgát és megelégedését fejezte ki az új gazdák szaktudása felett.

A kiváló eredménnyel zárult vizsgát a tanfolyam Önképző Gazdakörének díszgyűlése követte. Vita keretében hozzászóltak a tanfolyam résztvevői, mit jelent ezüstkalászos gazdának lenni a honvédség, a nemzet gazdasági ereje, az általános műveltség szempontjából. Érdekes felszólalások során elmondták a sebesültek, hogy azelőtt kereskedők, iparosok voltak, most azonban megszerették a földet és minden vágyuk az, hogy ezentúl mindig gazdaságban foglalkozhassanak.

Elhelyezkedésük már biztosítva van és csak tőlük függ, hogy életük végéig, ujonnan szerzett gazdasági szaktudásukkal dolgozzanak a magyar föld jobb- és többtermeléséért. Többen gazdaságokban kaptak felajánlott állást, néhányan vitézi birtokhoz jutottak, vagy a felvidéki telepítésben részesültek 15—15 holdas kisbirtokkal. Vannak, akik magasabb fokon kívánják folytatni gazdasági tanulmányaikat, ezek érdekében is mindent megtesznek a hatóságok.

Az új ezüstkalászos gazdák, valamint a felcsemlő ünnepségi közönsége lelkesen helyeselte a tanfolyam vezetőjének a sebesült hősokhöz intézett zárószavait: „Maradjatok a földnél, amelyért véreztetek, életeketek kockáztattátok!”

A háború.

Keleti front.

Az utolsó hetekben a harctereken még tombolt a harc, bár már az esőzés elkezdődött, az utak már csak nehezen járhatók. A mellékutakon nem lehet már közlekedni. Ez a keleti front időhelyzete. Egyébként a szovjet támadásai véresen összeomlottak, úgy a Dnyepernél, mint Velikije-Lukinál. Pillanatnyilag a harcok már ellanyguló tünetet mutatnak.

Olaszországi hadszíntér.

A németek Nápoly kiürítése után halogató, visszavonuló taktikát folytattak. Aknazárakkal és utóvéd-csatározásokkal hátráltatták az ellenséget egészen a Volturno folyó vonaláig. Itt csata folyik, de még nem dőlt el.

A németek elfoglalták Törökország partjainál levő Kosz szigetet.

Politikai és diplomáciai front.

A legutóbbi két hét diplomáciai és politikai eseményei közül első helyen áll az angol-portugál egyezmény. Ennek értelmében Portugália az Azóri szigeteken légi és tengeri támaszpontokat enged át Angliának. Európában azonban Portugália semleges marad.

* * *

A legutóbbi hetekben propaganda-hadjáratot folytattak a Vatikán ellen. A németek cáfolják, hogy ők megsértették volna a Vatikán semlegességét. A németek szerint a Vatikán saját rádióállomásán tovább adhatja a híreket, csupán a futárforgalomban történt változás. A Vatikán nem nyilatkozik. A vatikáni német nagykövét többször volt kihallgatáson a Szentatyánál.

* * *

A Badoglio kormány hadat üzent Németországnak és a Szövetségesek közös hadviselő félnek ismerik el.

Abesszinia négusa nem ismeri el a Badoglio kormányt „közös hadviselő félnek.”

* * *

Dániában felfüggesztették az ostromállapotot, csupán a gyülekezési tilalmat tartották fenn.

* * *

A jugoszláv és görög emigráns kormányok Kairóba költöztek Londonból.

Elektromos áram mint kiviteli cikk.

A nagyvárosok elektromosművei rendszerint nem a város belsejében, hanem a várostól esetleg több órányira épülnek. Az elektromos áramnak így hosszú utat kell megjárnia, míg eljut a fogyasztóhoz. Hosszú ideig csak az egyenáramot ismerték és használták, ez az áramfaj azonban csak közvetlenül a termelési helyén használható fel, mert hosszabb távolságnál túlsokat veszít feszültségéből. Elektromérnökök már régóta dolgoztak annak a kérdésnek megoldásán, hogyan lehet az elektromos áramot „szállíthatóvá” tenni. Végül Dobrowolszkyknak sikerült a problémát a „háromfázisú váltóáram” felfedezésével megoldania. Ez a váltóáram lényeges veszteség nélkül akár ezer kilométerekre is továbbítható.

Dobrowolszky felfedezése óta mintegy 50 év telt el s azóta ennek a felfedezésnek alapján hatalmas lépésekkel haladt előre az áramellátás lehetősége. Ma már majdnem minden elektromosmű ezzel a háromfázisú váltóáramrendszerrel dolgozik. 200.000 vagy még több volt feszültségből indulnak ki s az előállított árammennyiséget magasfeszültségű vezetékeken oda juttatják, ahol a legnagyobb szükség van rá: a nagyvárosokba. (Pl. egy modern elektromosmű vizieréből 270.000 kilowatt áramot tud előállítani.) Így aztán az elek-

tromos áramból valóságos „exportcikk“ lett, hiszen könnyebben szállítható, mint a szén vagy bármilyen más. Az elektromos áram „szállításának“ szép példáját láthatjuk Norvégiában, ahol hatalmas vízierő áll rendelkezésre az elektromos áram előállításához. Az áramot Svédországon keresztül Dániába juttatják, ahol nincsen turbinahajtásra alkalmas vízierő s így tulajdonképpen Dánia az elektromos áramot „importálja.“ Ilyen alapon Európa valamennyi vízierőben szegény állama ellátható elektromossággal.

Ételeink hőfoka és az egészségünk.

A meleg étel kultúránk találmánya, de valahogyan úgy vagyunk ezzel a „találmánnyal,“ hogy ha fáj a fogunk, vagy görcs áll a gyomrunkba, a pokolba kívánjuk kultúráltságunkat, mert orvosilag megállapított tény, hogy mind e bajok egyik legfőbb okozója a túlságosan meleg ételek fogyasztása. A meleg étel repeszli meg fogunk zománcát és „forrázza“ le beleinket. Nem utolsó sorban nálunk magyaroknál, akik bizony szeretjük, ha asztalunkon gőzölög már a leves, amikor ajtónkban elköhintjük, hogy „ittthon vagyunk!“

Arra vonatkozóan tehát, hogy milyen hőfokú legyen ételünk nem árt, ha meghallgatjuk egykét neves orvosember szakvéleményét. Vegyük első sorban azokat az érdekes adatokat, amelyeket dr. Huzly Imre főorvos híressé vált könyvében az „Ember, hogy élsz?“ címűben említ. A gyomorba jutott fizikai hőnek jelentősége nem mennyiségében, hanem élettani hatásaiban van — írja. A meleg étel reflektórikusan tágítja az ereket, főképpen a test felületén, a bőr alatt futó hajszálereket. Úgy érezzük, hogy kellemes melegség járja át tagjainkat. Ez a megélelénkült vérkeringéstől van. A megélelénkült vérkeringés szerveinket és sejtjeinket bővebben átöblíti vérrrel. Takarító munkát végez. Kiöblíti a salakanyagokat, friss oxigénnel és új tápanyagokkal látja el a tespedt sejteket. Ez az általános hatás. De helyi hatása is van. Megélelénkíti a gyomormirigyek tevékenységét, vérbőséget okozva a gyomor nyálkahártyáján. Mindezt csak maga a fizikai hő csinálja.

Tudomány és tapasztalat egyaránt igazolja, hogy a szervezet egy bizonyos hőfokon belül hasznosítja a legjobban a felvett táplálékot. Nagy hőfokkülönbség közvetlenül hat a nyálkahártyára és súlyos zavarokat támaszthat annak működésében. A nyálkahártya szöveteiben finoman elosztott sejtfehérjék hidegre is, melege is hirtelen halmazállapotot változtatnak. Olyan finom lehet ez a változás, hogy mikroszkóppal is alig kimutatható. De a szervezetnek, melyben csupa ilyen finom mikroszkópikus méreteken túl zajló folyamat hullámzik, ennyi éppen elég. A gyomornyálkahártya sejtjeiben levő fehérjék „denaturálódnak“ és messze kiható következményeket idéznek elő. Gyomorfájdalmak, emésztési nehézségek, beidegzési zavarok, neurózisok, zavarok a gyomornedvválasztásban mind olyan bajok, melyek gondatlan percek könnyelműségének köszönhetőek.

Gondoljuk meg, hogy mit jelent egy ilyen támadás a gyomornyálkahártyán még akkor is, ha súlyosabb következményeket nem von maga után. Quincke professzor kimutatta, hogy egy félliter hidegvíz ivása után a lehűlt gyomornak negyedórára is szüksége van ahhoz, hogy az emésztésre alkalmas hőfokot újra helyreállítsa. A túlmeleg és túlhideg ételek és italok fogyasztása ellen tehát a meghatározottabban szót kell emelni. A bekebelezett táplálék hőfoka ne legyen magasabb 50 Celsius foknál (40 R.) és ne legyen alacsonyabb 10 C. foknál (8 R.).

Dr. Rehder neves belgyógyászunk, aki e kérdéssel szintén behatóbban foglalkozott, kutatásainak eredményéről a következőket közli: „gyomrunkat mindnyájan érzéktelenre forráztuk.“ Az egy éves gyermek még makacsul vonakodik 40 fokosnál melegebb és 30 fokosnál hidegebb ételt magához venni, nyilvánvaló tehát, hogy ez a hőfokhatár lenne a legtermészetesebb. A hideg és meleg hőmérsékletekhez csak lassan szokik hozzá az ember, mégpedig először a hidegebbhez. Ezen nincs is mit csodálkozni, mert ez a helyzet a háziállatoknál is. „A fiatal kutyakölyök téli napokban ugyanazzal az élvezettel nyalja a havat, mint a mi nebulóink kánikula idején a fagyaltot.“

A csillagos ég októberben.

A csillagos ég jelenleg különösen reggel felé érdekes, mert uralkodó csillagzatai a Jupiter és Vénusz, amelyek keleten láthatók. Estefelé az égbolton sehol sem lehet látni bolygókat és ez így van még naplemente után is egy ideig. Keleten azután elsőnek megjelenik a láthatár felett az Uranus, amely azonban kevés fényt sugároz, úgyhogy alig látható, utána következik balra és valamire magasabban a vörössárga fényéről könnyen felismerhető Mars, amely után ismét valamivel mélyebben, a halványfehér Saturnus kel fel. Közvetlenül felkelésük után és a láthatár közelében ezek a csillagzatok többnyire rosszul láthatók a jelenlegi évszakban, mert sugaraiknak hosszabb utat kell megtenniük a légkörön át, amely most erősen borús. 21 és 22 óra között azonban már meglehetősen magasra emelkednek, tehát kitűnően megfigyelhetők.

A Saturnus után azonnal felkel a hold, amely e napokban erősebb sugárzásával megakadályozza a Saturnus jó megfigyelését, de mivel a hold gyorsan mozog, két-három nap múlva már annyira távol lesz tőle, hogy a Saturnus ismét kitűnően megfigyelhetővé válik. Jőidőre a hold után felkel a majdnem láthatatlan, a földtől legnagyobb távolságban mozgó Plútó, azután éjfél multával felkel a sugárzó Jupiter, amely régóta nem volt oly jól látható, mint éppen most. Valamivel később megjelenik alatta a még sokkal fénylőbb Vénusz és ez a két csillagzat uralkodik az égbolton napfelkeltéig, ilyenformán igazolva azt a régi költői hasonlatot, amely a bolygókat, különösen pedig éppen a Jupitert és a Vénust gyémántokhoz hasonlítja, mert ez a kettő valóban olyan, mint két valódi gyémánt.

Igaz történet.

1894-ben Franciaország Faius községében Loup Lajos munkásember 3 éves Jenő fiát vándorcigányok elrabolták. A cigánykaraván szűk székereen vitte őt tovább faluról-falura. Kemény sors jutott neki osztályrészül. Alig kapott valamit enni, de annál többet ütötték-verték. Gyakran koldulásra is kényszerítették az utcákon. A szegény fiúcskának négyévi hányattatott élet után egy óvatlan pillanatban sikerült megszöknie fogságából. Jóságú emberek befogadták, hogy a szüleikhez visszajuttassák. De igen nagy nehézség állta ennek útját. A fiúcska ugyanis azt sem tudta, hogy mi a szüleinek a neve és hogy hol laknak. Csak annyit tudott, hogy kb. 7 éves és neve Eugène (Jenő), meghogy édesanyjától tanulta azt az őrangyal-ímat, melyet titokban naponként elimádkozott a cigány-szekéren.

Ezt a néhány adatot közzétették a francia újságokban. Az elrabolt fiúcska édesanyja is olvasta a hírt. Szíve hevesen megdobbant az örömtől, de ugyanakkor a kétség fojtogatta: vajjon csakugyan az ő elveszett fiaeskája-e a kérdéses gyermek? Azonnal írt a derék családnak, amelynél a gyermek tartózkodott és elküldte nekik az őrangyal-ima szövegét is. Ez teljesen egyezett a kis Jenőtől nekik elmondott imával. A hűséges ragaszkodás az őrangyalhoz így visszajuttatta a kis Jenőt szüleihez.

Vig történet az idei napos őszi.

Egy fürt szőlő! kiáltott fel a kisfiú előttem a nyüzsgő körúton és megállt a nyurga akác előtt. — Nicsak, egy fürt szőlő!

Megálltam és csodálkozva néztem fel. Valóban. A vetkező ágak között egy jókora fürt szőlő lógott olyan természetes helyzetben, mintha ott nőtt volna az apró, sárgult levelek között. Szép, nagyszemű fürt volt, kövéren és csillogva függött az apróttiskés ágon, mintha maga Bacchus, a pajzán boristen akasztotta volna oda, hogy incselkedjék a járókelők szemével.

— Éjnye, de fura — szólott egy öreg nénike és összehúzta apró szeméit. — Ilyet se láttam még! Szőlőfürt az akáccon!

— Igazi szőlő lenne? — csodálkozott egy kamaszarcú kalauz.

— Miért ne — hetvenkedett valami diákféle, — tavasszal akácfürt, ősszel szőlőfürt.

Hamarosan kis csődület támadt körülöttünk. — Hogy került oda? — bámult fel egy kis masamód.

— Talán felmászott — röhögött egy inas.

— Reklám — tódította meg a szellemes megjegyzéseket egy hátikosaras kifutófiú.

Én tünődve néztem. Reklám? Lehet. Mint az ősz szimbóluma, mint egy céger, úgy ragyogott a magasban a fürt. Hirdette itt az ősz, itt a must, a szüret. Távoli énekszótól hangos hegyoldalak üzenetét hozta hozzám; hirtelen láttam a borszagú kádakat, a cammogva ballagó puttonyosokat és

hallottam a csöszágyú durrogását és a vidám éneket, éreztem orromban a hűvös prés alól szétfreccsenő szőlőszemek illatát és az erjedő, édeskes mustszagot.

Egy öreg bácsinak mellettem hasonló emlékei támadhattak, mert felsóhajtott és szaporán bölöngatott a fejével. Botjával felmutatott a fürtre.

— Ottthon is van ilyen magas a lugas — mondta, — az unokáim szedik le.

Néztük a fürtöt. A rendőr is odajött, de csak egy pillanatra. Nem akasztotta meg a forgalmat az akácfa csodálatos gyümölcse. A járókelők üdvözölték a szemükkel, aztán mentek tovább.

— Le kéne szedni — mondta a kifutó.

— Felmászni nem szabad — vetette közbe az inas.

— Hát persze — szólott a diák, — de gyere csak, majd én tartalak. — Azzal nekidől az akácnak, összekulcsolta ujjait és tartotta a tenyerét, hogy a másik belelépjen. Bele is lépett, de hiába ágaskodott, nem érte el. — Még kéne három fiú — szólott a diák a sikertelen kísérlet után, — a tornavizsgán hatan magas gúlát csináltunk. Úgy lehetnének — És körülnézett, hogy talán akad valaki vállalkozó.

Akadat is. Egy fiú rögtön a fa alá állott, aztán a kifutó gyerek tette le a hátikosarat. — Még valaki — szólott megint a diák és erre a kamaszarcú kalauz állott oda harmadiknak.

Egy-kettőre gyönyörű gúlát csináltak. Hármannal arccal összefordultak és kinyújtott kézzel megfogták egymás vállát. Aztán kettő felállt a vállukra szétterpesztett lábbal és ők is összekulcsolták karjukat. Végül erre a hat lábú emberlétrára mászott föl a legkisebbik, a diák, olyan ügyesen, hogy rögtön azt kellett gondolnom: a tornavizsgán is ő volt a gúla hegye. Felkapaszkodott és fenn lassan kiegyenesedett.

— Eléri — ujjongott a nénike.

El is érte. De ebben a pillanatban a kapu alól kiszaladt egy babaarcú kislány, lelkendezve és pirosan, csaknem sírva.

— Jaj, az uzsonnám! Lecjtettem az erkélyről! Adják ide!

A kisfiú fenn a kettő vállán, lenézett. Egy pillanatig gondolkodott, aztán lenyújtotta a fürtöt.

— Tessék!

Mindenki mosolygott. Még a szőlő is. A délutáni napfény pedig megvillant a szemközti ház ablaküvegén, hunyorogva és ősziesen, mintha ő is nevetne az eseten.

Az üveg.

Élt Föniciában, Palesztina közelében, Szidon városában abban az évszázadban, amikor Krisztus Urunk is itt közöttünk élt a földön, egy nagyon ügyes kézműves. Ha csak egy mesét mondanánk most, akkor egy nevet is adnánk ennek a rendkívül ügyes görög nemzetiségű férfiúnak, de mert nem mesét, hanem valóban megtörtént eseményt írunk itt le, nem ahatunk kitalált nevet neki. Az igazi nevét meg nem tudjuk a krónikákból, amik

ezekről az időkről szólnak, csak annyit tudunk róla, hogy Görögországból kivándorolt, ide a főnői Szidon városába költözött görög telepes volt.

Nagyon szorgalmas volt és nagyon szerette a mesterségét. Üvegyártással foglalkozott. Az üvegyártást ugyanis már nagyon-nagyon régóta ismerte az emberiség. Az egyiptomiak találták ki az üvegyártás titkát már Krisztus Urunk születése előtt a 17-ik században. Meszet, homokot, szódát és faszenet olvasztottak össze és ebből a megolvadt üveganyagból készítették a már akkor is nagyon szép és híres egyiptomi üvegféleket.

A mi ügyes görög üvegyártónk is egészen az egyiptomiak által kitalált módszer segítségével készítette egész Föniciában híres üvegeit. Nagybik fia segédkezett neki, míg a kisebbik fiú távolabb tőlük a kertben játszadozott.

— Add ide fiam a „mintázófát.“ — szolt oda a mester idősebbik fiának, — már megolvadt az üveg, ma egy nagyon szép üvegvázát fogok készíteni!

A nagyobbik fiú odaadta apjának a homokból keményregyűrt „mintázófát“ és nézte, hogy apja milyen ügyesen mártja a megolvadt üveganyagba és hogyan formálja a szép karcsú vázát.

— Most megvárjuk, amíg az üveg kihül és megkeményedik, azután könnyűszerrel leválasztjuk a mintázófáról az üveget, — szolt az apa. — Azalatt pedig találj ki fiam valami szép rajzot, rajzold le nekem és majd azt fogjuk díszítésül bevésni a félig kihült üveg falára!

A kisebbik fiú, aki távolabb játszott a kertben és szappanbuborékokat fújt egy vékony szalmaszál segítségével, most örömmel felsikoltott:

— Édesapám, édesbátyám idenéztek, milyen szépre sikerült most. Nézzétek, ott repül a levegőben! Ó, milyen nagy lett ez a buborék és milyen szívárványos, milyen szép! Ó, jaj, csak ne pattanna még el, csak szállna még sokáig, nagyon sokáig a levegőben!

Az üvegyártó mester odapillantott kisebbik fiára és a levegőben repülő szép szappanbuborékokra. Elmosolyodott, látva kislánya örömét, de aztán egyszerre elkomolyodott és hirtelen felugrott. Oda-sietett kislányához és megölelte:

— Kedves kis fiam, nem is tudod, hogy mit köszönhetek én most neked! Te most csak játszottál, örvendeztél és nekem is örömet akartál szerezni, mikor megmutattad nekem szép szappanbuborékaidat. Mert most, ahogy néztem ezeket a szappanbuborékokat, eszembe ötlött egyszerre, hogy mi lenne, ha én olvadt üveganyagomból is tudnék ilyen szép gömböket fújni, mint itt ezek a te buborékaid?

Es már futott vissza műhelyébe és elkezdett próbálkozni az üvegfúvással. Hosszas próbálkozás után sikerült is neki az üvegfúvás találmányának tökéletesítése. Azóta évszázadok múltak el, az üvegyártás mindig, mindig tökéletesebb és szebb lett, de azért nem feledkezünk meg most sem az ismeretlen görög szidoni telepes kézművesről, akinek agyában először született meg a gondolat, hogy

hajszálvékony üveggömböcskéket fújjon a vékony üveganyagból.

A gyerekek pedig bizonyára sohasem fognak megfedkezni az üvegyártó mester kisfiáról, aki mert jó volt, kedves és játék közben is örömet akart okozni édesapjának, akaratlanul is a legjobb munkatársa lett érte dolgozó, szorgalmas édesapjának.

Üss a fejemre!

Irtta: Pécely József.

„Kapás Rozit táncba vitte a Jó Sadri!“

Ez csavarodott Kondás Andris ádámcsutkájára olyan célirányosan, hogy másnap a lányt meg se látta.

Rozi lépkedett az artézi kúthoz. Fejföltartva, vállringaiva. A reggeli friss szellő lágyan libegtette a kötőjét, virágos szoknyájának a fodrát. Egyegy kanna a karján. Fejében meg az Andris. Hogy is lesz majd az őszön, amikor egykenyérre kerülnek? Mert se hajlék, se egy talpalatnyi föld. Csak négy dolgos kéz. Lehet arra építeni a mai világban? Neki ugyan van ágya, szublója, asztala, két keményfa széke. De egyéb semmi. Talán jobb is volna, ha várnának tavaszig.

Andris éppen akkor lépett ki a kiskapun, amikor a lány a házuk elé ért.

— Aggy Isten! — köszönt a Rozi.

Andris azonban, mint aki se hall, se lát. Elfordította a fejét.

Rozi megtorpant. Hát ezt mi leli? Bal lábbal kelt? Vagy tengeri herkentyűvel álmodott az éjszaka? Föl is kérdezete:

— Tégöd tán a kórság bánt?

Andris csak úgy foghegyről:

— Neköm beszélsz?

— Nem is a kapufélfának!

— Akkó eltévesztötted az atrect! Mer úgy vélekszök, hogy ebbe Jó Sándor az illetékos, akitel tennap jól kitáncoltad magad!

— Hát tégöd az bánt?

— Most má egy szikrát se! Ha úgy volna, akkó összetörném a csontodat! Tudd mög! Ennek tekintélyében hát föl is út, le is út!

S azzal már nyitotta is a kiskaput s mingyárt csattantotta is be maga után.

Rozi egy-két. minutáig, mint a sóbálvány állt egyhelyben, mozdulatlanul.

Hát ő az Andrisnak csak annyi? Föl is út, le is út! Hogy fogadkozott hosszú esztendőkön át: „Egy életöm, egy halálom!“ Mindig ezt hajtogatta. Alig hogy az iskolát elhagyták, mint a jó bógács, belekapaszkodott a szoknyájába. Valósággal a nyomát taposla. Kisérgette. Lesett. utána. Esténként óráig támogatta a kapufélfát. Fogta a kezét. Szorongatta. Most meg: „Föl is út, le is út!“

Föltékintelt az égre. Vajjon nem szakad le? Mert most, ha volna igazság a földön, csak leszakadna!

Hirtelen az vágodott a fejébe, hogy hátha csak komédiázott az Andris? Meg akarta ijeszteni. Szokták azt a legények! S most ott áll a kiskapu

mögött. Kuncog. S amikor majd elindul, amikor majd négyet-ötöt lép, utána ugrik.

De elhaladt már a szomszéd házig s csak csukva maradt a kiskapu.

Hát akkor most mi lesz? Se az ég nem szakadt le, se a kiskapu nem nyílt ki.

Akkor este Rozi nem vacsorázott. Próbált ugyan enni az anyja noszogatására, de egy falatot se bírt lenyelni. Az öregasszony meg is ijedt.

Beteg vagy?

Rozi nem vállalta.

— Akkor mi lett?

— Semmi!

Az ágyban is úgy forgolódott reggelig, mint rokkán a motolla. Közben kárhoztatta maga-magát, meg Jó Sándort is, aki olyan másod-harmad unokatestvér az anyai öregapja után. Azért is engedett a kérésének egy-két fordulóra a táncban, mert rokon. Ezt Andris bizonyára nem tudja.

Hát másnap tudatára is ébredt a való szentigazságnak. Maga Jó Sándor világosította föl. Nem lehetetlen, hogy ebben a Rozi is közrejátszott.

A piactéren találkoztak. Sándor azzal köszöntötte az Andrist:

— Aztán, hallod-e, engem ki ne hagyatok ám a lakodalombú!

Andris első intrádára irregetésnek vette a szót s már fogást keresett a somfabotján, amikor Sándor hozzáfűzte előbbi szavához:

— Mert a Rozi nekem unokatestvéröm!

Erre a kijelentésre Andrisban egyszerre leülepedtek az indulatszülte lángok s kezet nyújtva a rokonnak azt mondta:

— Nízd! Te máris mögvagy invitálva általam! Még pedig első vőfélynék, ha nem átallod!

Sándor nagy erős szavakkal bizonykodott, hogy ő éppenséggel nem átallja a följánlott tisztiséget, sőt azt kitüntetésnek veszi. Ezt be is bizonyította azzal, hogy Andrást karbafejtve behúzta a kiskocsmába s ott egy kis sillert fizetett szóda-vízzel, melynek barátságos lecsorgatása után igen jó hangulatban váltak el egymástól.

Hát eddig csak eddig! De hogy lesz ezután? — vakargatta fejét az Andris. — Hogy állítson be a Rozihoz? Milyen nessel? „Tréfáltam!“ Azt a kutya sem hiszi el. „Részög voltam!“ Azt se. Csak legalább azt ne mondta volna: „Föl is út, le is út!“ Ha ezt a Rozi szorosán veszi? Hogy álljon elibe? Csak megérdemelné, ha valaki nagyot ütne a fejére!

Ez lesz az: odaáll Rozi elé. Kezébe adja a somfabotját s azt mondja: „Üss a fejemre!“

Úgy is történt.

A nap már bukófélben volt, amikor András belépett a Kapás portára. Rozi a cserényajtóban állt s nem akart hinni a két szemének.

Andris megállt előtte. Se szervusz, se aggy Isten hanem csak nyújtotta a botját:

— Üss a fejemre.

Ahogy mondta s ahogy ott állt előtte magamagadottan, abban benne volt minden: bűnbánat, sajnálkozás, kérdés, könyörgés, de a nagy szeretet is.

Rozi belelátott Andris belsejébe. A botot átvette, de azon nyomban el is hajította:

— Ne bántsuk mi egymást! — petyegte egy kis fanyar mosollyal.

Andris mellén erre a nem remélt szóra megpattogtak a gombok. Olyan melege lett egyszerre, hogy szinte megszédült. Ahelyett, hogy Rozi fejbe-vágta volna úgy, ahogy arra rászolgált, még azt mondja: „Ne bántsuk mi egymást!“ Ez nagy adósság! Hogy milyen nagy, csak akkor érezte igazán, amikor Rozi odasimult a két karja alá. Mikor törleszti ezt le? Egy élet aligha lesz rá elegendő.

Világ folyása.

Időjárás. Az országos szárazság még egyre tart, sok gondot okoz az őszi vetés miatt. Nem csak minálunk, de jóformán egész Európában nagy a szárazság s ezzel kapcsolatban a vízszűke. Ez különösen olyan országokban okoz bajt, mint pl. Svájc, ahol a vízierők felhasználásával világítanak és fűtenek, mert szén és egyéb fűtőanyag nincs az országban.

A lélek halhatatlansága.

Írta: Révai Miklós.

Lelkem! nem érzed már soha végedet;
Mert úgy lehellett téged az alkotó
Isten, mikor gyarló anyagból
Testemet oly nemesen teremté.

Porrá emésztő földbe leszállanák
A kérkedésnek felrakatott csoda
Munkái, márvány oszlopokkal
Támogatott magas úri házak.

Sőt összedülvén még maga a kerek
Föld s ég elolvad csillagaival, mikor
Majd a megaggott nagy világnak
Megszakadott kötözetje homlik.

E közt te lészesz ment egyedül. Tehát
Oh hallhatatlan szép vagyonom! miben
Fog telni majd akkor te kedved?
Hol keresed lenyugosztalásodat?

A szent vagyonság kútfeje, alkotó
Szerzője s kedvén osztogató ura
Kívánatos minden dolognak,
Akkor is istened. El ne vétsed.

Felelős szerkesztő és kiadó:

GÖLLNER MÁRIA.

E jóirokonysági folyóirat szerkesztősége és kiadóhivatala

FOGHÁZMISSZIÓ HELYISÉGE

Budapest, V., Markó-utca 27. földszint 6. szám.